

ФОЛКЛОРНО НАСЛЕЂЕ СЛОВАЧКЕ НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ У ФУНКЦИЈИ ТУРИЗМА ВОЈВОДИНЕ

FOLKLORE HERITAGE OF SLOVAKIAN POPULATION IN FUNCTION OF TOURISM IN VOJVODINA

Ивков, А.¹

Резиме

Етнографско богатство Војвођанског простора произилази из традиција и обичаја становништва различитог националног састава, а састоји се из богатог фонда, покретних споменика и неколико очуваних непокретних споменика (народно стваралаштво је обogaћено и духовним вредностима које представљају све активности народа које се односе на игру, песму, ношњу, обичаје... Ове активности су презентоване на манифестацијама које се одвијају током године.

Богатство фолклора се свугде у свету експлоатише као антропогени туристички мотив. Етнографско богатство војвођанског простора произилази из традиција и обичаја становништва различитог националног састава, а састоји се из богатог фонда очуваних зграда и простора народног немарства и остварења материјалне и духовне културе. Управо зато морамо искористити оно најбоље што имамо и пласирати га како на европско тако и на светско тржиште.

Кључне речи: Етнос, фолклор, Војводина, туризам, Словаци

¹ Анђелија Ивков, Департаман за географију, туризам и хотелијерство, ПМФ Нови Сад

Abstract

Ethnographic wealth of Vojvodina results from tradition and customs of population of different national structure, and consists of rich fund, immobile monuments and a few well-preserved mobile monuments (National creative work is enriched with spiritual values that represent all activities of nations that refer to dance, song, national garb, customs...These activities are presented on manifestations that take place all year long.)

The richness of folklore is exploited all over the world as an anthropogenic tourist motif. Ethnographic wealth of Vojvodina results from tradition and customs of population of different national structure, and consists of the rich fund of well-preserved buildings and areas of national architecture and of achievements of materialistic and spiritual culture. That is why we have to take advantage of the best things we have and secure both the European and the world market for them.

Key words: Ethnography, folklore, Vojvodina, tourism, Slovakian

Увод

Словаци су основно становништво Словачке, које је очувало своје словенско етничко биће упркос снажном и дуговековном таласу мађаризације, а у нешто мањем обиму и германизације, захваљујући у првом реду јачању везе са сродним Чесима. Језик им је словачки, припада западној подгрупи словенске групе индоевропске језичке породице. Вера је хришћанство (већина католици, мали део реформисти) (Недељковић, 2001).

Прво словачко становништво у Банату 1784. године формира Словачки Бајдањ, насеље на алувијалној равни Бегеја, у близини данашњег Зрењанина. Не задржавајући се дуго, они прелазе у Ечку, а одатле већи број услед тешких животних услова наставља даље кретање ка југу и 1802-3. године насељава пустару на месту данашње Ковачице. Око 1.000 досељених Словака овде коначно остаје и формира у то време једно од већих насеља овог краја. Четири године касније 1806. Словаци насељавају Падину, чиме је формирано и друго насеље у којем и данас највећи број становника чине Словаци (Бајић, 1988).

Бачки Петровац као насеље у коме доминира словачки живаљ, је највеће словачко насеље у Бачкој, те представља етнички, културно-просветни, а раније и религијски центар Словака и то не само у Бачкој, већ и за оне у Банату и Срему. У Бачком Петровцу се налази Матица Словачка.

У Банату највеће словачко насеље је Ковачица. Досељењем у Ковачицу Словаци су донели са собом своје духовне традиције и мањи број материјалних добара.

Године 1806. Словаци насељавају Падину, када долази 80 породица, пореклом из Липтовске, Гемерске, Новоградске и Пештанске жупаније. Наредне, 1809. досељава се још 80 породица из Ердеља. Због проблема са водоснабдевањем једна група се исељава 1814. године, али су их војне власти вратиле и исте године ископавањем више бунара решили постојећи проблем.

Чувањем своје културе и њеним неговањем чували су и свој интегритет и своје биће. Култура у уређењу кућа и улица, уређење гробља, свадбени обичаји, погребни обичаји, музичко стваралаштво, позоришна уметност, ликовна уметност и уопште љубав према лепом је то што је одувек одликовало Словаке у Војводини.

На почетку XX века забележено је 53382 становника словачке националности. Тај број је имао константан пораст до II светског рата.

Веће словачке заједнице лоциране су у општинама Бачки Петровац (70,3% становништва) и Ковачица (40,6%). Карактеристична им је дисперзивна насељеност и помешаност са осталим народима, нарочито са Србима. Последњи попис бележи 56.637 Словака у Војводини, што је за 6.908 мање него по попису из 1991. године.

Од укупно 466 насељених места у Војводини, у 12 насеља припадници словачке националности чине већинско становништво (Јаношик, Селенча, Пивнице, Бачки Петровац, Гложан, Луг, Сланкаменачки Виногради, Ковачица, Падина, Кисач, Лалић и Љуба), док у насељеним местима Бачка Паланка, Силбаш, Челарево, Бајша, Кулпин, Савино село, Арадац, Бело Блато, Зрењанин, Бач, Нови Сад, Футог, Оџаци, Панчево, Хајдучица, Сремска Митровица, Стара Пазова, Суботица, Тител, Остојићево, Бингула, Ердвик и Шид припадници ове национале мањине имају значајније учешће у националној структури становништва или пак значајније учешће у укупном броју становника словачке националности.

Фолклорно наслеђе

Под фолклором се подразумева народна уметност која се спонтано развија као део традиционалне материјалне и духовне културе. Фолклорно материјално стваралаштво представља уствари резултат рада народа на изради и обради. На бази фолклорног наслеђа могу се организовати самостални туристички производи. Људи се све више окрећу “питомом” туризму, из усамљених градова беже на село где их чека типична љубазност и гостопримство војвођанских крајева. Сврха туризма у коме се презентује сеоско домаћинство, народно градитељство и фолклор је у ствари у очувању традиције војвођанског села.

Могућности презентације фолклорног наслеђа су вишеструке: културне манифестације, приредбе, смотре фолклора, изложбе, музеји под ведрим небом ...

Специфичности фолклорног наслеђа Словака

Народна ношња Словака, као део културе и живота досељеника, чинила је део њиховог националног идентитета и интегритета.

Главна одлика словачке ношње у Војводини је дводелни тип основне одеће, односно појасна одећа, што значи да је састављена од два дела, а одликује је и слојевитост.

На подручју Баната разликујемо две врсте ношњи:

Варијанта народне ношње Словака у Арадцу, која је под утицајем српске и грађанске ношње примила доста нових елемената

Варијанта ношње Ковачице, којој са мањим одступањима припадају и остала словачка села Баната (Падина, Јаношик, Бело Блато, Хајдучица и Војловица).

Женска ношња се састоји од доње основне одеће, која се облачи до самог тела, а састоји се од набране сукње у струку, израђене од домаћег платна, назване *rubáč* и блузе са наборима око врата и рукава која се зове *oplecko*. Преко основних делова одеће облачи се више хаџетака, сукње, блузе дугих рукава, прслук, марама преко рамена, повезана унакрст на грудима. Марама на глави обавезно је везана испод браде.

Слике 1, 2 и 3. Различити украси на женској словачкој ношњи
 Photos 1, 2, and 3. Different ornaments at Slovakian's female costume

Извор: Босић, 1989. и www.kis-kisac.co.yu

За радни дан преко основне одеће облачене су 2-3 сукње. Преко горње сукње обавезно је спреда припасивана широка набрана кецеља, названа *šata*. Преко основне блузе се облачи горња блуза. Преко блузе је обавезно ношена марама укрштена на грудима, која се везивала око струка на леђима. Лети је ношена свилена или кашмирска марама, а зими марама од вуне, око ивица украшена ресама.

Након посебно прављене фризури на главу су удате жене стављале капицу *čepiec*. Преко капице или троугаоне мараме обавезно је повезивана и горња марама *ručník*. Девојке су у свечаним приликама излазиле без мараме а косу су украшавале свиленим врпцама. Украсне врпце се називају *stužky* и наслеђивале су се у кругу породице.

Женска обућа је до II светског рата била је груба углавном вунена. Од вуне су плели чарапе, као и горњу обућу, коју су обувале преко чарапа уместо ципела, у ковачичкој варијанти ношње зване *čarapy*. У свечаним приликама младе жене су носиле беле чарапе *štrimple*. За радни дан девојке и жене су носиле опанке од коже *bačkory*, а касније *bačkory sa natokami* или опанке са кожним ременима.

Основне карактеристике **мушке** словачке ношње је основна одећа која се облачи до тела: широке гаће од домаћег платна, густо набране у струку и везане помоћу увучене врпце, широких ногавица, широка кошуља. У свечаним приликама преко кошуље је ношен и црни сукнени или сатенски прслук *kabátik*. Преко гаћа припасивана је спреда кецеља *šata*.

Мушку обућу у свечаним приликама чиниле су беле вунене чарапе, црне кожне папуче или опанци од говеђе коже, а имућнији су носили црне кожне чизме са тврдим сарама или ципеле. Беле вунене чарапе дужине до пола листова ношене су преко панталона.

На глави су носили црни филцани шешир, а зими крзнену црну капу.

Главни украс мушке одеће су била велика сребрна дугмад филигранске израде на прслучу. У десном џепу капута или панталона обавезно је ношена украсна марамица. На рукама изнад шака, као украс су ношене плетене наруквице од вуне украшене стакленим перлама зване *zápästky* (Босић, 1989).

Културни живот

Истовремено са српским језиком и писмом, у службеној употреби је словачки језик и писмо у општинама Алибунар, Бач, Бачка Паланка, Бачка Топола, Бачки Петровац, Беочин, Зрењанин, Ковачица, Озаци, Пландиште, Стара Пазова и Шид и у граду Новом Саду.

Припадници словачке националности основали су и своје друштвене организације и удружења: Матицу словачку у Југославији и Велико друштво словакиста Војводине. Матица словачка у Југославији основана је 1932. године, а обновљена 1990. године. Седиште Матице словачке у Југославији је у **Бачком Петровцу**. Друштво словакиста Војводине је основано 1969. године, са седиштем у Новом Саду.

Године 1848. у Падини је било основано словачко културно друштво “Братство”, а 1961. је основан и Дом културе као институција културне делатности. На подручју Војводине ради аматерско позориште Словака “Владимир Хурбан Владимиров”, које има три сцене - у Бачком Петровцу, Старој Пазови и Ковачици.

У циљу очувања словачког, као матерњег језика у Ковачици је од 18. до 21. фебруара 2005. године обележен светски дан матерњег језика.

У насељу **Кисач** постоји Културно Информативни Центар. Оснивачем КИЦ Кисач је Зхромаждение града Новог Сада. Под његовом ”службом” делују: три фолкорне групе: ДФА Крочик, ДФА Виенок и ФС Вретено, три певачке групе: девојачка, женска и мушка, соло певачи, три позоришне сцене: луткарска, дечија и ”чинохерна”, аеробик, кисачки радио, К-07 модерна плесна група и биоскоп.

Немогуће је не споменути да ни Кисачани ни у новом завичају нису запостављали народне обичаје својих предака, већ су их неговали с циљем сачувања националног идентитета. Ову улогу остварује и фолклорни ансамбл Културно Информационог Центра у Кисачу, који је основан године 1973. Од 1980. наступа под именом Вретено. Данас броји око 80 активних чланова. Репертоар ансамбла састављен је од изворног и од стилизованог словачког фолклора. У оквиру ансамбла наступа и девојачка певачка група, женска и мужска певачка група, као и соло певачи. Вретено иза себе има више око 300 наступа, реализованих како у Југославији тако и у иностранству: у Словачкој, Мађарској, Украјини, Румунији, Хрватској и у Македонији. Репрезентовао је Словаке који живе у Србији и Црној Гори.

У оквиру делатности КИЦ Кисач важнији подухвати су: Кисачки спевник, Новогодишња естрада и Дечији фолкирни фестивал Златна капија, али и организовање јавних културно-уметничких програма, позоришних представа, литерарних скупова, естрадних подухвата, изложбе академских и инзитних сликара, пројекције филмова... (www.kis-kisac.co.yu).

У циљу очувања словачког идентитета и стварања атрактивне туристичке дестинације господин Павел Бабка из Ковачице је учинио корак напред. Павел Бабка је идејни творац пројекта “Етно-центар” у Ковачици, чији покровитељ је Унеско, а основна идеја пројекта је да се пружи могућност за упознавањем са традиционалним занатима, заборављеним занимањима и аутентичним производима на којима је осликан живот и традиција овог места и словачког народа.

У **Ковачици** постоје одлични предуслови да она до краја 2005. године постане значајно место на карти културног туризма Војводине и изузетно атрактивна туристичка дестинација. Етно-центар ће допринети развоју културног туризма Србије.

Слика 4. Идејни пројекат будућег “Етно центра” у Ковачици

Photo 4. Project of future “Ethno centre” in Kovacica

Извор: Пропагандни материјал-Етно центар Бабка

Према постојећем плану у оквиру етно-центра ће се налазити аутентична словачка етно кућа из 1880. године, а имаће и радионице у којима ће се едуковати нове генерације кадрова у изради музичких гудачких инструмената, уметничких предмета и сувенира, који ће употпунити туристичку понуду и обогатити постојећу. Будућим туристима ће бити пружена могућност да непосредно учествују у изради свих тих уникатних предмета. Планира се отварање неколико радионица за старе занате у којима посетиоци могу лично учествовати у изради: музичких инструмената, луткица од кукурузовине, сликању тикви, изради преслица, сликању на керамици и дрвету ...

Поред тога у плану је подизање објекта у коме ће се налазити четири апартмана (сваки осликан од стране једног ковачичког наивца, а све украшено словачким везовима и чипком) и шест двокреветних соба. У средишњем делу центра налазила би се бина са око 200 седишта.

Наива Ковачице је јединствена појава у свету. Година 1952. сматра се годином рођења школе наивне уметности у Ковачици. Галерија наивне уметности је основана 15. маја 1955. године, као прва сеоска галерија у Југославији.

Тог дана су сликари обећали да ће сваке године давати по једну слику галерији и на тај начин ће се формирати фонд слика. Управа Дома културе одлучила је да за галерију обезбеди простор на првом спрату Дома културе. Тако се полако сваке године увећавао галеријски фонд. Када није било изложби увек су излагане слике из фонда галерије. Мора се признати да је то била аматерска делатност. Галерија је била само секција Дома културе без стручног особља. Седамдесетих година је успостављена сарадња са Народним музејом у Панчеву, који је имао стручњаке, историчаре уметности и тад је у ствари почела галеријска обрада слика, уведена је матична књига слика. Данас галерија има зграду окружену атељеима наивних сликара и располаже фондом од 452 слике. Изложба “Четрдесет година Галерије наивне уметности” организована је 13. маја 1995. у Ковачици.

Све у борби да би људи сачували идентитет који је смештен на малом простору, већ од насељавања, негују, истичу своје особености и разлике. Средина са разноликим културним стваралаштвом, средина која поштује традицију и етнос, средина са устаљеним начином живота и односа према обавезама, али и према људским задовољствима, створила је духовне услове да несвакидашњи таленат неуких сељака и домаћица дође до изражаја.

Уколико се жели објаснити феномен наивног сликарства у Општини Ковачица, бројност сликара на једном месту, њихова постојаност и издржљивост, сигурно одговор треба тражити у културном плуралитету средине. Чести посетиоци који хвале ковачичке, падинске и уздинске сликаре називајући овај простор метрополем наивног сликарства, у шали питају какав ваздух се ту дише и каква вода се ту пије, кад се ту толико лепих ствари дешава. Љубав према лепом, таленат, рад, поштовање својег са уважавањем туђег. То је можда одговор (Петров, 2002).

На првој колективној изложби учествовало је тринаест сликара, а до данашњег дана је кроз Галерију прошло педесетак.

У многим музејима, галеријама и приватним збиркама налазе се слике ковачичких сликара. Ковачица данас заузима високо место у области наивног сликарства. Градић са нешто мање од осам хиљада становника представља метрополу у области сликарства. Ковачичани су поносни на своје порекло и поносни на посете многи познатих личности из света: Франсоа Митеран, Пеле, Франко Неро, Урсула Андерс, посада Апола и многе крунисане главе. Амбасадори из Београда неколико пута у току свог мандата долазе у Ковачицу. Прошле године (2004.) Ковачицу је посетио и генерални секретар UNESCO-а Коширо Мацура, како би обišао ово насеље и одобрио почетну инвестицију (од 220.000€) са реализацију пројекта “Етно-центар” у Ковачици.

Ковачички сликари имају заједничко обележје због чега су првобитно и названи “школом”. Али, унутар заједничких својстава они су, зависно од својих склоности, сензибилитета, начина мишљења и расуђивања, створили личне изразе којима се међусобно разликују, на тај начин издвојили своје стваралачке индивидуалности којима се разликују од колективне свести и колективног начина мишљења анонимних твораца народне уметности (Група аутора, 1995).

Љубав према лепом и потреба да се унутрашњи немир и уметничко надахнуће изрази бојамом и жеља да се сачува традиција, фолклор изрази поштовање према свом месту, његовим житељима, живот у њему, довело је до тога да је у Ковачици настала колонија наивних сликара који својим делима заузимају високо место у свету уметности.

Садржаји њихових слика су носталгичне идиличне теме које причају о прошлости, о животу на улицама, у сеоским двориштима, раду на пољима, о селу, златној банатској равници, приказују амбијенте сеоских соба са старим ћилимима и предметима. Ређе се јављају портрети и мртва природа.

Унутар заједничких својстава они су, зависно од својих склоности, сензибилитета, начина мишљења и расуђивања, створили личне изразе којим се међусобно разликују, и на тај начин издвојили своје стваралачке индивидуалности којима се разликују од колективне свести и колективног начина мишљења анонимних твораца народне уметности.

Реч је о генерацији ковачичких сликара која се појавила половином века и о вредновањима датим на основу радова насталих у њиховом најранијем периоду. Сваки од сликара је пронашао оригинално сликарско писмо и препознатљив је по свом рукопису.

На тај начин препознају се:

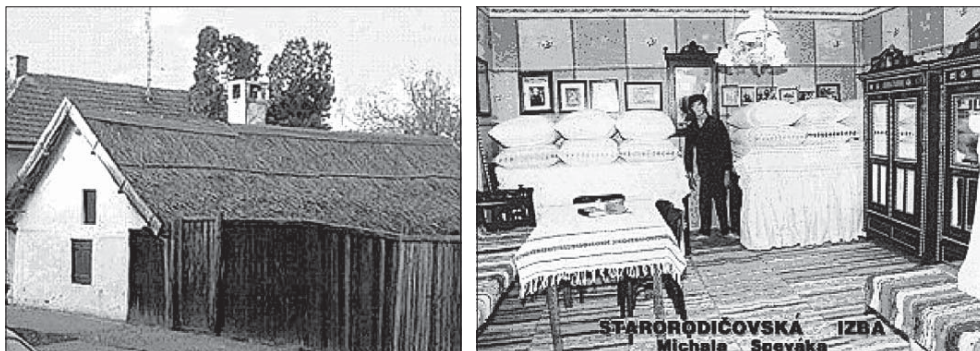

Слике 5 и 6. Чувена Зузана Халупова и једно од њених дела

Photos 5 and 6. Famous Zuzana Halupova and one of her master piece

Извор: Публикације галерије наивне уметности у Ковачици

- *Мартин Палушка* - сликар пун полета и снажног узнемиреног темперамента. Распевани су и ведри његови призори свадби, игранки, веселих вожњи саоницама и зимски пејзажи далеког хоризонта.
- *Јан Сокол* - тих уздржан лиричар, на својим сликама опевао је земљу коју је радио и волео као што се воли живо биће, интровертан, окренут својим унутрашњим преокупацијама.
- *Јан Књазовић* - сликар најразличитијих расположења, знао је да наслика пејзаже пуне распеваности и лиризма, фантазмагоричне ноћне сцене или вођен месечарским инстинктом да свакодневне призоре доведе на границу сновиђења.
- *Мартин Јонаш* - познат у свету, са хипертрофираним екстремитетима, показујући у својим делима суштину живота својих сељака. Иако наизглед на шаљив тон, он се својим сликама најмање смеје. Његове слике у сједињењу човека са природом и космосом су драма сељачког живота са често наглашеном социјалном нотом.
- *Зузана Халупова* у круговима наивног сликарства јавља се средином 60-тих година. Њена дела су препознатљива по веселој деци и ведрим сценама. Слика Ковачицу са пуно дечурлије њиховим смехом и играма. Децу слика од самог почетка, када се бавила и мотивима духовнорелигиозног и црквенообредног живота, из тог опуса најпознатија слика јој је "Одлазак Исуса у небо". Њених слика има свуда по свету, називају је "мама Зузана", а то је за њу највеће признање ликовног стваралаштва, пуног дечије радости и вреве.
- *Алжбета Чижикова* непосредно и искрено са осећањем маште и хумора гради весело и искричав свет села. Изузетну пажњу поклања народној архитектури и руралној средини.
- *Зузана Вереска* је најмлађа међу ковачичким сликаркама, смелије истиче значај жене у патријархалном друштву, њену машту, осећања чак и путеност њеног тела.
- *Павел Хајко* чувар традиције петла. Његов циклус најуспешнијих слика назван "Моји петлови" ближи је естетици ружног него допадљивог на какву смо навикли у наиви. То међутим никако не умањује ликовну вредност. Напротив све је ту и препознатљив пејзаж и идиличне кућице, једино са господаром петлом ко да нешто није у реду. Мршав, голог вра-

Слике 7 и 8. Типична словачка кућа у Бачком Петровцу
 Photos 7 and 8. Typical Slovakian house in Backi Petrovac

Извор: Пропагандни материјал

та, наострешен више личи на уморног ратника који је прошао кроз воду и ватру, а у исто време одлучан и непоколебљив, птица која је месец засенила, овај петао као да најављује нову зору и нама и аутору (Петров, 2002).

Колико је Ковачица интересантна као средина богатог културног стваралаштва, потврђује и то да у Ковачици живе и раде 3 од 5 произвођача виолина из Југославије. Колико уметничког дара и надахнућа треба да би се сачинио такав узвишен инструмент као што је виолина, сигурно је тешко измерити, али се може дочарати посетом радионице виолина “Њемцек” у Ковачици.

У Ковачици више од 50 година делује “Удружење жена” које се редовно састају и уз друге активности баве се ручним радом. Плету, хеклају, везу столњаке, праве лутке у словачкој ношњи од шаше у разним позама рада и одмора, осликавају тањире, ћупове, крчаге, чаше и дуге предмете са словачким мотивима. Сваки њихов производ је експонат достојан изложбе. Најмање два пута годишње оне излажу своје радове љубитељима етнографског стваралаштва (Петров, 2002).

Сеоска кућа у Бачком Петровцу проглашена спомеником од изузетног значаја. Подигнута је по досељењу Словака, половином XVIII века, у старом делу села званом Рацки крај. Грађена је од набоја, делом укопана, крова прекривеног трском. Кућа је троделна, са просторијама у низу. Централна просторија има улогу ходника и кухиње где се налази отворено огњиште са банком, а у собама зидане пећи. Подови у целој кући су од набијене земље. Она представља типичну панонску кућу од набоја. Данас се у њој налази завичајни музеј опремљен предметима из старих словачких домаћинстава.

Етноманифестације

На подручју Војводине одржава се већи број туристичких манифестација културног карактера које се базирају на етно-елементу, фолклору и традицији словачког народа:

- Бачки Петровац - “Словачке народне свечаности”
- Ковачица - “Ковачички октобар”
- Падина - “Падина спиева” је фестивал словачких народних песама. Први пут је одржан 1973. године и од тада се одржава сваке године. Учесници на фестивалу су обучени у сло-

вачку народну ношњу и цела сала се кити традиционланим словачким предметима и цвећем.

- Падина - “У Падинскеј долине” је фестивал словачких новокомпонованих песама
- Падина - “Падински акорди”
- Падина - “Падински дани културе”
- Падина - “Најбоља варјача Падине”
- Гложан - “Танцуј, танцуј”
- Бачки Петровац и Селенча - “Конкурс Словачког народног стваралаштва”
- Кисач - “Златна капија”

Прве “Словачке народне свечаности” организоване су још давне 1919. године и одржавале су се до 1940. Уследила је пауза до 1948. када су настављене до 1954. када су опет прекинуте. Обновљене су тек 1992. године и од тада се одржавају у континуитету пуних 12 година. Главни организатор манифестације је Матица Словака.

Посредством ових манифестација пружа се могућност широј јавности да што боље упозна културу, обичаје и традицију словачког народа, али и могућност стварања нове туристичке дестинације и довођење страних туриста (пре свега Словака и Чеха, али и других).

Године 1996. обележено је 190 година од доласка Словака у Падину и сва дешавања су била посвећена овом јубилеју. Неке од одржаних приредби том приликом су:

1. “Падина спиева” – фестивал словачких народних песама на коме су учесници наступали у словачким народним ношњама
2. “Vino-hudba-klobásy” (Вино-музика-кобасице) – је забаван програм на којој сваки учесник доноси вино или домаће кобасице, при чему је комисија одређивала најбоље вино или домаће кобасице. Победници углавном добијају као награду, неко путовање.
3. Смотра музичко-фолклорне творевине, где су учествовала деца из целе општине, као и смотра певача аматера
4. Одржан је фестивал новокомпонованих словачких песама “Akordy”
5. Банатски фестивал словачких народних песама
6. Сусрет песника “Под липама”, изложбе слика

Ковачица је последњих деценија била један од свакако најзначајнијих центара ширења словачке етнокултуре у Европи и свету. Такво огромно искуство ретко који културни центар у бившој Југославији поседује, а вероватно и у самој Словачкој. Савремени догађаји и улазак Словачке у ЕУ, још само више потврђује неопходност повезаности матице и Ковачице, чија искуства могу бити од непроцењиве користи настојањима матице да у новом окружењу сачува и унапреди свој културни идентитет (Бабка, 2004).

Закључак

Војводина је кроз историју сачувала разноврсно етнографско богатство, које у туристичкој понуди има своје место као етнографске туристичке вредности. Оне чине сви аспекти културе и традиције живљења народа, а представљени су кроз: порекло становништва, социјалну, духовну и материјалну културу и уметност.

Како је туризам једна од привредних грана који свој развој заснива на аутохтоности, атрактивности и специфичности неког простора, управо ово представља основ туристичког производа Војводине. Богатство фолклора се свугде у свету експлоатише као антропогени туристички мотив. У том смислу валоризовање и туристичка презентација ових традиционалних активности народа може бити веома привлачан туристички мотив, не само за домаће, већ и стране госте. Треба искористити повезивање становништва Војводине са матичним земљама, те омогућити долазак становништва из матице.

Оснивањем етно центра у Ковачици, још већом презентацијом ковачичке наиве, обичаја словачког народа, веома квалитетним туристичким манифестацијама, Ковачица, Бачки Петровац, Падина и друга насеља у којима доминира словачки живаљ могу бити један од главних носилаца развоја културног туризма у Војводини.

Литература

- Бабка Павел, 2004. Културна мисија међународног етноцентра Бабка Ковачица. Рукопис. Братислава.
- Бајић Милан, 1988. Општина Ковачица-економско географска монографија. Универзитет у Новом Саду, Природно-математички факултет, Институт за географију, Нови Сад.
- Босић Мила, 1989. Народна ношња Словака у Банату. Културно-просвјетни сабор Хрватске, Загреб.
- Група аутора, 1995. Четрдесет година Галерије наивне уметности у Ковачици. Зборник радова са међународног симпозијума, Ковачица.
- Недељковић Миле, 2001. Лексикон народа света. Српска књижевна задруга, Београд.
- Петров Тања, 2002. Туристички потенцијали општине Ковачица. Дипломски рад. Универзитет у Новом Саду, Природно-математички факултет, Институт за географију, Нови Сад.
- Савезни завод за статистику: Попис становништва, домаћинстава и станова у 2002. Вероисповест, матерњи језик и национална или етничка припадност према старости и полу. Подаци по општинама. Београд 2003.
- Савезни завод за статистику: Упоредни преглед броја становника и домаћинстава 1948 - 1991, Београд 1995.
- www.kis-kisac.co.yu